

Тема 1. Поняття, види та підстави кваліфікації кримінальних та адміністративних правопорушень.

1. Поняття кримінально-правової кваліфікації.

Застосування кримінального закону зводиться до двох головних дій - визначення того, за якими статтями передбачене вчинене діяння, та визначення його правових наслідків. Першу з цих дій прийнято називати кваліфікацією злочинів, а друга дія стосується питань призначення покарання, та звільнення від кримінальної відповідальності. Одним із найважливіших питань при застосуванні кримінального закону є визначення того, який конкретно злочин вчинила особа та якою нормою цей злочин передбачено. Цілком і повністю вирішується це питання в процесі кваліфікації злочинів.

Слово кваліфікація походить від латинських слів – *qualis* (якість, який за якістю) та *facio* (роблю). У буквальному перекладі кваліфікація означає визначення якості, оцінка.

Поняття «кваліфікація злочину» широко використовується в кримінальному праві, кримінології, кримінальному процесі, судовій статистиці, інших галузях права та юридичної науки, в правозастосовній практиці. Вказане словосполучення вживається в низці норм кримінально-процесуального закону (наприклад, статті 114, 114-1, 221, 227, 228, 246, 373-375, 426 КПК України). Неодноразово згадує про кваліфікацію й кримінальне законодавство (статті 9, 29, 33, 35, 66, 67 КК України, а також його Прикінцеві та перехідні положення). Однак і досі законодавчого визначення це поняття не отримало, а теоретична розробка проблеми кваліфікації злочинів найбільш повно та послідовно здійснюється наукою кримінального права.

Кваліфікувати злочин - означає встановити повну відповідність його ознак ознакам норми, що передбачає відповідальність за вчинення раме

цього злочину. Тож кваліфікація злочину полягає в пошуку (визначенні) статті (статей, їхніх частин або пунктів) КК України, яка передбачає відповідальність за скоєне суспільно небезпечне діяння.

Учення (доктрина) про кваліфікацію злочинів має назву «теорія кваліфікації злочинів». У сучасних вищих навчальних закладах юридичного профілю теорія кваліфікації злочинів вивчається як курс (спеціальний курс), який завершує опанування блоку кримінально-правових дисциплін, закріплюючи у студентів, слухачів і курсантів знання про Загальну та Особливу частини кримінального права, практику застосування кримінального закону, готуючи студентську аудиторію до державних іспитів і подальшої самостійної практичної роботи. Теорія кваліфікації злочинів належить до конкретно-наукових, прикладних теорій. Завдяки цій теорії не тільки формулюються відповідні знання про правила та наукові основи кваліфікації злочинів, а й вирішуються практичні завдання, виробляються рекомендації для нормотворчої діяльності та правозастосовної практики.

Що ж конкретно являє собою кваліфікація злочину та яке наукове визначення можна дати цьому поняттю? Щоб дослідити це питання пропонуємо прослідкувати генезис проблеми кваліфікації злочинів. З історичного погляду розвиток учення про кваліфікацію злочинів можна поділити на декілька етапів:

- 1) стародавні часи;
- 2) Середньовіччя;
- 3) кінець XVIII - початок XX століття;
- 4) радянський період;
- 5) сучасний період.

Відомо, що основи кваліфікації злочинів були закладені ще за часів Стародавнього Риму. У працях римських юристів (приміром, у Дігестах Юстиніана) розроблялися питання, пов'язані з тлумаченням і застосуванням закону, усуненням його прогалин та суперечностей, виробленням відповідних правил оцінки діянь тощо. Деякі з принципів надбань далеких

часів не втратили актуальності для кваліфікації й дотепер (наприклад, прийнятними і зараз є положення, що в перекладі з латини інтерпретуються таким чином: «спеціальний закон скасовує загальний», «співучасник слідує за головним виконавцем», «у подібних справах виносяться однакові рішення» тощо).

У період Середньовіччя з його орієнтирами на інквізиційні процеси спостерігається майже повна відсутність уваги до питань кваліфікації злочинів. Головним завданням для обвинувачення в той час було не вирішення загальних питань, а лише встановлення конкретного злочинця. У пошуках відступників від віри (єретиків) злочином могла бути проголошена будь-яка дія, що не відповідала релігійним канонам або інтересам феодалів. Суд не був пов'язаний з чинним правом, а міг на власний розсуд і згідно зі своїми переконаннями притягувати осіб до кримінальної відповідальності. Зрозуміло, що в період Середньовіччя проблему кваліфікації злочинів навряд чи можна було зрушити з місця.

Від кінця XVIII ст. спостерігається підйом кримінально-правової науки та виникнення різних шкіл кримінального права, зокрема, антропологічної, соціологічної та класичної (їхній внесок оцінюється сучасниками як суттєвий). Цей період припадає на епоху буржуазних революцій, становлення та розвиток ідей законності, реформування системи правосуддя тощо. Усе це сприяло створенню національних кримінальних кодексів, ретельній диференціації кримінальної відповідальності та регулюванню положень, пов'язаних із правозастосовною діяльністю. У працях видатних учених-криміналістів тих часів (Ч. Беккарія) висвітлювалися питання про роль суддів у встановленні істини в кримінальних справах, значення складу злочину та вироблення чітких критеріїв у реалізації законодавчих норм. На початку XX ст. правники не тільки вказували на наукові проблеми кваліфікації злочинів, а вже намагалися запропонувати конкретні шляхи їх вирішення. Іноді це призводило до численних дискусій і полеміки опонентів (Є. Васьковський, Г. Шершеневич та ін.), проте саме таким чином досягалася істина.

Розвиток учення про кваліфікацію злочинів у радянській науці має два періоди: перший - від 1917 р. до кінця 50-х рр. ХХ ст., другий - від кінця 50-х рр. ХХ ст. і практично до наших днів. У перші роки радянської влади ті, на кого держава покладала функцію здійснювати кримінально-правову оцінку діянь винних осіб, керувалися своєю «революційною свідомістю» та «пролетарським (селянським) походженням», тому цей процес був занадто швидким і, зазвичай, закінчувався розстрілом. Тим же розстрілом або концтаборами, переважно, закінчувалася кваліфікація злочинів під час сталінських репресій. Панування тоталітарного режиму та зневага до законності аж ніяк не позитивно позначалися на розробці положень про кваліфікацію злочинів. Однак подальший розвиток історії посприяв активізації наукових пошуків у царині кваліфікації злочинів.

Перші вагомі праці з теорії кваліфікації злочинів були надруковані лише після Другої світової війни. Зумовлювалося це, щонайменше, двома чинниками: по-перше, послабленням репресійних механізмів сталінізму в колишньому СРСР і посиленням позицій громадської думки та кримінально-правової науки; по-друге, наявністю низки міжнародних зобов'язань, які взяв на себе СРСР щодо дотримання прав і свобод людини та громадянина.

Зміст кримінально-правової кваліфікації полягає в тому, що:

- 1) Вона становить собою частину процесу застосування кримінального закону, а тому, це –
 - Офіційна діяльність, яка здійснюється уповноваженими органами - дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду;
 - Проводиться у відповідній процесуальній формі, її результати закріплюються в актах вказаних вище органів;
 - Тягне за собою правові наслідки як для осіб, дії яких кваліфікуються, так і для самих державних органів.
- 2) у її ході оцінці підлягає суспільно небезпечна поведінка, якою:
 - заподіяна шкода або створена загроза заподіяння істотної шкоди і
 - яка є кримінально протиправною.

3) Визначається кримінально-правова норма, яка передбачає відповідальність за вчинене діяння, включаючи:

- Оцінку фактичних обставин, виділення з них тих, які мають кримінально-правове значення;
- “вибір” статті КК, яка містить відповідну кримінально-правову норму;
- Обґрунтування необхідності застосування саме цієї норми КК шляхом доведення того, що фактичні ознаки діяння, яке кваліфікується, повністю відповідають ознакам злочину, передбаченого КК;
- Процесуальне закріплення висновку про те, що вчинене діяння передбачене певною статтею КК, та про те, що воно є чи не є злочином, чи іншим незаконним діянням;

З поняттям «кваліфікація злочину» тісно пов'язані поняття «застосування кримінального закону», «притягнення до кримінальної відповідальності», «кримінально-правове ставлення у вину» тощо. Зазначимо, що ці поняття не є рівнозначними, повністю не збігаються з поняттям «кваліфікація злочину», а тому використовуються паралельно та є суміжними кримінально-правовими категоріями. Формальність кваліфікації злочинів ґрунтується на формальності кримінально-правової норми. Саме тому кваліфікація злочину неможлива без певної форми, що завжди чітка, відповідна та конкретна. Конкретність кваліфікації полягає в застосуванні конкретної кримінально-правової норми - статті, її частини чи пункту частини статті кримінального закону. Такий підхід визначає конкретність, персоніфікованість і відповідність кримінальної відповідальності, а також сутність, зміст і обсяг обвинувачення. При цьому кваліфікація злочину має повністю відповідати обвинуваченню, а обвинувачення - кваліфікації злочину.

Слід констатувати, що у процесі застосування кримінально-правових норм кваліфікація посідає чільне місце. Будучи однією з форм реалізації права (поряд з його дотриманням, виконанням і використанням),

застосування закону вирішує конкретні справи на підставі правових норм. Змістом застосування кримінального закону є примушування до реалізації кримінально-правових норм, покладання відповідальності з боку держави (в особі її компетентних органів) на осіб, які припустилися порушень відповідних заборон.

Для кваліфікації важливо дотримуватися стадій:

- 1) проаналізувати (встановити) фактичні обставини справи;
- 2) знайти (здійснити вибір) норми, що має бути застосована;
- 3) переконатися у правильності (істинності) тексту джерела, котре містить необхідну норму;
- 4) визначити межі дії обраної норми в часі, просторі та за колом осіб;
- 5) здійснити тлумачення (з'ясувати зміст) норми;
- 6) прийняти рішення та втілити його в нормативно-правовий акт, який закріплює таке рішення.

Однак застосування кримінально-правових норм охоплює не тільки кваліфікацію злочинів, а й призначення покарання, звільнення від покарання та від його відбування тощо. З огляду на це кваліфікація злочинів покриває лише ту частину процесу застосування кримінального закону, котра полягає у виборі кримінально-правової норми та процесуальному закріпленні цього вибору в юридичному акті (постанові, протоколі, обвинувальному висновку, обвинувальному вирокі, ухвалі тощо).

Кримінально-правової кваліфікація – це визначення статті (статей, частин або пунктів) КК, яка передбачає відповідальність за скоєне діяння.

2. Види кримінально-правової кваліфікації.

1. кваліфікація злочинів
2. кваліфікація суспільно небезпечних діянь, які не є злочинами (кваліфікація діянь неосудних, осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності, за обставин, що усувають злочинність діяння, тощо)

До останнього часу в теорії кримінального права та на практиці поняття кримінально-правової кваліфікації, по суті, підмінялося поняттям кваліфікації злочину. Однак, як вважають фахівці, ототожнювати поняття кримінально-правової кваліфікації та кваліфікації злочинів не вірно, хоча б тому, що кваліфікація злочинів, це видове поняття, яке входить в родову кримінально-правову кваліфікацію і становить лише його частину. Така позиція обґрунтовується тим, що про те чи має місце кваліфікація злочину можна говорити коли закінчився весь процес кримінально-правової кваліфікації. На початку й у ході кримінально-правової кваліфікації не можна стверджувати, що відбувається кваліфікація злочину. Адже вона може привести до різних висновків:

- має місце злочин;
- діяння, передбачене кримінальним законом, але вчинене за обставин, що виключають злочинність діяння;
- наявна добровільна відмова від доведення злочину до кінця;
- діяння через малозначність не становить суспільної небезпеки;
- у скоєному не має ознак злочину, передбаченого КК.

Поняття кримінально-правової кваліфікації у юридичній літературі використовується все інтенсивніше, але спеціально не визначається. Відповідний термін зустрічається у постановках Пленуму Верховного Суду України. Як правило, кримінально-правову кваліфікацію ототожнюють з кваліфікацією злочину. Вказаний підхід видається неправильним, оскільки кримінально-правова кваліфікація куди ширша за обсягом, включає низку інших видів кваліфікації. З попереднього викладу випливає, що кваліфікація злочину є окремим випадком кримінально-правової кваліфікації, ці поняття співвідносяться як вид та рід. У свою чергу кримінально-правова кваліфікація є одним з видів юридичної кваліфікації. Слід зазначити, що такий підхід останнім часом все більше поширюється. Тому для визначення поняття кримінально-правової кваліфікації слід спочатку зупинитися на тому, що розуміється під правовою кваліфікацією. У юридичній літературі з

питань загальної теорії права це поняття не викликає особливих дискусій. Загально визнаним є розуміння правової кваліфікації як вибору юридичної норми, котрою передбачені встановлені фактичні обставини, як юридичної оцінки усієї сукупності фактичних обставин справи шляхом віднесення даного випадку (головного факту) до певних юридичних норм.

Поняття кримінально-правової кваліфікації можна вивести, ввівши до загальних визначень юридичної кваліфікації ознаки, специфічні саме для даного виду діяльності. Видається, що є дві риси кримінально-правової кваліфікації, які й відрізняють її від усіх інших видів правової кваліфікації. Перша стосується правових норм та статей закону, на підставі яких проводиться оцінка, друга — кола фактичних обставин, що оцінюються (тих, які підлягають кваліфікації). Такий вид кваліфікації називається кримінально-правовою як тому, що оцінка здійснюється на підставі кримінального закону, так і тому, що оцінці підлягає злочинна (принаймні, за зовнішніми ознаками) поведінка.

Таким чином, можна констатувати, що кримінально-правова кваліфікація здійснюється стосовно фактичних обставин, які свідчать про заподіяння істотної шкоди або загрозу такої шкоди та протиправність котрих передбачена Особливою частиною кримінального законодавства.

Виходячи з викладеного вище, можна запропонувати наступне визначення поняття кримінально-правової кваліфікації. Кримінально-правова кваліфікація — це оцінка діяння, яке заподіяло чи могло заподіяти істотну шкоду та характеризується ознаками кримінальної протиправності, що полягає у визначенні того, якою статтею (частиною, пунктом статті) кримінального закону передбачене вказане діяння.

Вона включає вибір відповідної статті, обґрунтування необхідності и застосування, процесуальне закріплення висновку про те, що діяння передбачене вказаною статтею та, відповідно, що воно є (не є) злочином чи іншим діянням, передбаченим кримінальним законом.

У спрощеному вигляді дефініцію кримінально-правової кваліфікації, придатну до включення у закон, можна сформулювати так: це — визначення статті (частини, пункту статті) КК, яка передбачає скоєне діяння.

Виходячи із засад, визначених на початку цього розділу, та враховуючи викладені вище положення, які характеризують сутність кримінально-правової кваліфікації, можна перейти до визначення видових понять у сфері кримінально-правової кваліфікації. У праці зазначалося, що поняття кваліфікації злочинів, споріднених видових понять, має подаватися шляхом конкретизації ознак, які характеризують відповідне родове поняття. Важливим при цьому видається врахування таких положень.

Якщо у понятті кримінально-правової кваліфікації головний акцент зроблено на тому, що вона є оцінкою діяння, тобто процесом — шляхом до визначення виду об'єктивно суспільно небезпечного діяння, яке є об'єктом оцінки, то видові поняття повинні відобразити результат цього процесу, вказувати, яке ж саме діяння виявлено внаслідок проведеної кваліфікації, якими нормами воно передбачене. Відповідно, метою кримінально-правової кваліфікації у цілому є визначення злочинності чи не злочинності діяння, п метою окремих видів такої кваліфікації — встановлення конкретних видів дії або бездіяльності, передбаченої кримінальним законом.

Кримінально-правова кваліфікація, як родове поняття, характеризується тим, що вона здійснюється стосовно будь-якого об'єктивно суспільно небезпечного діяння, безвідносно до його виду. Вид кримінально-правової кваліфікації визначається залежно від особливостей діяння, яке піддається оцінці. Якщо діяння характеризується усіма специфічними ознаками, які передбачені статтями Загальної та Особливої частин КК, то воно кваліфікується як закінчений злочин. Відсутність же деяких ознак, передбачених статтею Особливої частини, може свідчити про те, що має місце незакінчений злочин, співучасть у злочині, суспільно небезпечне діяння неосудного чи особи, яка не досягла віку кримінальної відповідальності, тощо.

Як родове поняття кримінально-правову кваліфікацію характеризує те, що її підставою є вся сукупність норм, встановлених кримінальним законом, то для окремих видів кваліфікації характерно їх здійснення відповідно до конкретних кримінально-правових норм. Адже немає злочину взагалі, не існує кримінальної протиправності взагалі. Злочин — об'єктивно суспільно небезпечне діяння — це дія або бездіяльність, які передбачені однією чи декількома (за сукупності) статей Особливої частини КК. Про те, що має місце певний вид кваліфікації, вказує встановлення конкретних кримінально-правових норм.

Нарешті, родове поняття кримінально-правової кваліфікації не містить вказівок на ознаки, які стосуються її класифікації не за видом діяння, а за іншими підставами (на офіційну та неофіційну, перспективну та ретроактивну тощо). Адже при введенні таких ознак до родового поняття зменшується його об'єм, воно стає видовим (або останній ще можна назвати підродовим, з врахуванням його наступного поділу за іншими підставами на окремі види). Тому й видові поняття кримінально-правової кваліфікації, які виділені за видом діяння, що кваліфікується, не повинні містити вказівки на ознаки видів кваліфікації, які виділені за іншими підставами, або ж ця обставина має бути відображена у назві виду кваліфікації (наприклад, офіційна кваліфікація злочину — це ...). З врахуванням сказаного у визначенні виду кваліфікації (виділеного лише

за видом діяння) недоцільно вказувати її суб'єктів, на процесуальне закріплення результатів кваліфікації тощо.

Враховуючи викладене вище, можна перейти до формулювання дефініцій окремих видів кримінально-правової кваліфікації, які виділяються за видом діяння, що піддається оцінці. Такі дефініції повинні включати вказівку на найближче родове поняття та видові відмінності, які виявляються шляхом конкретизації ознак родового поняття. Таким чином, поняття кваліфікації закінченого злочину можна сформулювати так. Кваліфікація закінченого злочину — це вид кримінально-правової кваліфікації, при

проведенні якої встановлена відповідність фактичних ознак посягання всім ознакам злочину, передбаченим статтею кримінального закону, що містить забороняючу кримінально-правову норму.

Якщо конкретизувати видове поняття, яке визначається, маючи на увазі дати визначення офіційній кваліфікації закінченого злочину, то наведена дефініція повинна бути доповнена вказівками на суб'єктів такої кваліфікації та на зміст їх діяльності, зокрема, на те, що ця кваліфікація включає визначення конкретної норми кримінального закону, яка передбачає посягання, встановлення відповідності між фактичними юридично значущими ознаками посягання та ознаками злочину, передбаченими законом, і процесуальне закріплення висновку про наявність такої відповідності.

Враховуючи викладене вище, можна запропонувати дефініцію поняття кваліфікації злочинів, яке включає вказівку на найближче родове поняття та видові відмінності. Кваліфікація злочинів — це вид кримінально-правової кваліфікації, при проведенні якої встановлено відповідність фактичних ознак посягання всім ознакам злочині), передбаченого статтею КК, що містить забороняючу кримінально-правову норму.

Наведена дефініція стосується лише типового злочину, який описується у статтях Особливої частини КК — закінченого, вчиненого однією особою, одиничного.

Інше можливе визначення, побудоване шляхом конкретизації ознак родового поняття — кримінально-правової кваліфікації, має наступний вигляд.

Кваліфікація злочинів — це результат кримінально-правової оцінки діяння органами дізнання, досудового розслідування, прокуратури і суду, внаслідок чого констатовано, що скоєне є злочином, визначена норма(и) кримінального закону, яка(і) передбачає(ють) відповідальність за вчинене, встановлена відповідність між юридично значущими ознаками посягання і

ознаками злочину, передбаченими законом, та процесуально закріплений висновок про наявність такої відповідності.

Визначення, наприклад, поняття кваліфікації діяння, вчиненого у стані необхідної оборони, має містити вказівки на його специфічні ознаки. Враховуючи їх, можна запропонувати таку дефініцію. Кваліфікація діяння, вчиненого у стані необхідної оборони — це вид кримінально-правової кваліфікації, при проведенні якої встановлено скоєння діяння, формально передбаченого кримінальним законом, та наявність ознак необхідної оборони, внаслідок чого зроблено висновок, що вказане діяння вчинено за обставини, яка виключає його злочинність.

Аналогічно можна визначити поняття також інших видів кримінально-правової кваліфікації.

Отже, залежно від елементів складу злочину кваліфікація поділяється на чотири види:

- кваліфікація за об'єктом злочину;
- кваліфікація за об'єктивною стороною злочину;
- кваліфікація за суб'єктом злочину;
- кваліфікація за суб'єктивною стороною злочину.

Залежно від стадій вчинення умисного злочину виділяють два види кваліфікації:

- кваліфікація незакінченого злочину (кваліфікація попередньої злочинної діяльності), що поділяється на два підвиди:

- кваліфікація готування до злочину;
- кваліфікація замаху на злочин;
- кваліфікація закінченого злочину.

Залежно від дій співучасників злочину виокремлюють кваліфікацію чотирьох видів:

- кваліфікація дій виконавця (співвиконавця);
- кваліфікація дій організатора;
- кваліфікація дій підбурювача;

- кваліфікація дій пособника.
- Залежно від виду множинності злочинів є три види кваліфікації

злочинів:

- кваліфікація повторності злочинів;
- кваліфікація сукупності злочинів;
- кваліфікація рецидиву злочинів.

Залежно від конкретної групи злочинів, передбаченої відповідним розділом Особливої частини КК України, вирізняють 20 видів кваліфікації:

- кваліфікація злочинів проти основ національної безпеки України;

- кваліфікація злочинів проти життя та здоров'я особи;
- кваліфікація злочинів проти волі, честі та гідності особи;
- кваліфікація злочинів проти статевої свободи та статевої

недоторканості особи;

- кваліфікація злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина;

- кваліфікація злочинів проти власності;
- кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності;
- кваліфікація злочинів проти довкілля;
- кваліфікація злочинів проти громадської безпеки;
- кваліфікація злочинів проти безпеки виробництва;
- кваліфікація злочинів проти безпеки руху та експлуатації

транспорту;

- кваліфікація злочинів проти громадського порядку та моральності;

- кваліфікація злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення;

- кваліфікація злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації;

- кваліфікація злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян;
- кваліфікація злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку;
- кваліфікація злочинів у сфері службової діяльності;
- кваліфікація злочинів проти правосуддя;
- кваліфікація злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів);
- кваліфікація злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Зазначені вище види кваліфікації злочинів можуть бути корисними у кримінальному судочинстві при визначенні переліку злочинів, розслідування яких проводиться, при встановленні підслідності чи підсудності кримінальних справ, при спрямуванні зусиль на відпрацювання слідчих версій за певними напрямками тощо.

Для того, щоб кваліфікувати (оцінити) скоєне, потрібні дві умови:

- 1) знати фактичні обставини справи, мати доказову інформацію про ті події, які мали місце в дійсності
- 2) мати кримінально-правову норму, яка передбачає скоєне в якості злочину.

Встановлення відповідності між тим, що було в житті, й тим, що передбачене законом, здійснюється за допомогою використання такої юридичної конструкції як склад злочину.

3. Структура кваліфікації злочинів

Оскільки кваліфікація злочину належить до складних і багатогранних явищ, то вона має свою внутрішню будову, систему, складові елементи. Структуру кваліфікації злочинів утворюють ті ж елементи, які входять до структури будь-якої людської діяльності — це її об'єкт, суб'єкт і зміст. Одночасно в юридичній літературі висловлювалися й інші погляди на

структуру кваліфікації (. Не заперечуючи цей підхід авторів, зазначимо, що сутнісно підстави кваліфікації є чимось зовнішнім щодо неї, а тому навряд чи можуть належати до структурних елементів оцінної діяльності. Крім цього, характер оцінки, про який говорять ці автори, фактично, є змістом кваліфікації.

Об'єкт кваліфікації — це діяння, що підлягає кримінально-правовій оцінці. При цьому кримінально-правова оцінка по-ширюється не тільки на злочинні посягання, а й на інші діяння, що схожі на злочини (наприклад, малозначні діяння, адміністративні чи дисциплінарні проступки тощо). Тільки тоді, коли процес кваліфікації завершений, можна стверджувати, що ми маємо справу саме зі злочином, тобто суспільно небезпечним посяганням, передбаченим певною заборонною нормою кримінального закону. Критерієм того, що діяння слід кваліфікувати як злочин, є реальне заподіяння значної шкоди чи створення потенційної загрози (поставлення в небезпеку) заподіяння такої шкоди. Навпаки, коли діяння є очевидно правомірним, суспільно прийнятним або є об'єктом інших галузей права, воно не може кваліфікуватися як злочин.

Суб'єкт кваліфікації - це органи, що здійснюють кримінально-правову оцінку діяння (йдеться про офіційну кваліфікацію, що дається органами дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду). Перелік, повноваження, права й обов'язки органів і осіб, які здійснюють офіційну кваліфікацію, закріплюється кримінально-процесуальним законодавством та іншими нормативно-правовими актами. Водночас неофіційну кваліфікацію можуть здійснювати адвокати, журналісти, науковці та, за великим рахунком, будь-які пересічні громадяни, однак вона не є обов'язковою.

Зміст кваліфікації — це те, що становить її сутність, з приводу чого розпочинається та заради чого здійснюється така діяльність, тобто це оцінка скоєного з позицій кримінального закону як злочину чи незлочинної поведінки. Зміст кваліфікації злочинів полягає в тому, що вона:

- здійснюється уповноваженими на те органами держави - дізнання, досудового слідства, прокуратури та суду - у процесі їхньої правозастосовної діяльності;
- проводиться у відповідній процесуальній формі, а її результати закріплюються в актах вказаних вище органів;
- тягне за собою правові наслідки як для осіб, дії яких кваліфікуються, так і для державних органів;
- спрямована на оцінку суспільно небезпечної поведінки особи, а тому визначається кримінально-правова норма, що передбачає відповідальність за скоєне діяння.